

İstisnalar şehrinde muhalefet

Erbay Yücek*

Erbay Yücek'la bu kitap için yaptığımız söyleşide iki meseleyi konuştuk: İlki müzakerede egemenin tanımladığı istisnai duruma muhalif konumda bulunanların bir ortak dil üretip üretemedikleriydi. Kent hakkı kavramı bu dilin ne denli üretilebildiğine bir örnek olarak tartışıldı. Henri Lefebvre'in türettiği, David Harvey'in yeniden yorumladığı, Latin Amerika'da yasalara bile giren ve hızla dönüşen tüm küresel kentlerin en çok andığı bu kavramın "kentsel dönüşüm" paketinin işaret ettiği egemenlik ilişkilerine bir karşı söylem üretmek için hakiki bir potansiyel taşıyıp taşımadığını sorduk Yücek'a. Amacımız, Kent hakkının kendisinden ziyade bu türden ortak dil ve etkinlik üretme mekanizmalarının ne kadar işleyip işlemediğini sorgulamaktı.

Yücek'la konuştuğumuz ikinci mesele ise Afet Yasası idi. Başta İstanbul olmak üzere, adına şehir denilen bütün yaşam alanlarını olası afet senaryoları üzerinden tanımlanan bir "istisna" mekânına dönüştüren bu yasanın ne anlama geldiğini tartıştık. Asıl meselemiz ise bu yasanın tarif ettiği şehrin, şehirde yaşayanlara nasıl bir toplumsal ve siyasal varoluş alanı sunduğu idi. Bu iki ana konu Yücek'ın 1999'dan bu yana kentsel muhalefet/müzakere süreçlerine eşlik ve tanıklık ederek biriktirdiği gözlemler çerçevesinde birbirini tamamladı. Böylece söyleşi neden şimdi şehirlerin Schmittyen bir egemenlik¹⁴¹ ve biyosiyaset kurgusunun alanına dönüşmekte olduğuna ve bu kurguya nasıl bir cevap üretilebileceğine ilişkin geniş bir çerçeveye kavuşmuş oldu.

* Bu söyleşi Nisan, 2011 tarihinde yapılmıştır.

141 Schmitt, egemenle egemenliğe konu olan nesnelere arasındaki ilişkinin, söz konusu olağanüstü koşullar altında tekrar tekrar sınanmak suretiyle hem canlı ve baki hem de geçerli ve meşru kalabileceğini söyler. Bu, söz konusu sınıvlardan geçemeyen egemenliğin ortadan kalkacağı anlamına da gelir. Bu koşullar altında söz konusu egemenlik ilişkisinin başladığı yerde kalması beklenemez, egemen, yine kendi meşruiyet kaynaklarına dayanarak tanımladığı istisna halleri üzerinden giderek etkinlik alanını genişletir ve derinleştirir.

Kent hakkı

1999 yılından bu yana bir şekilde içinde bulunduğün kentsel mekân, konut hakkı mücadelesi içerisinde baktığında, giderek daha fazla tartıştığımız “kent hakkı” kavramının, yine senin tabirinle “hukukun yaratıcı kullanımı” anlamında somut bir karşılığı olabileceğini düşünüyor musun?

- Kentsel hareket alanında ortaya çıkan ve kullanılan bütün kavramlarda aslında egemen olanın bir uygulama pratiği ve bu uygulama pratiğinin sonrasına ait kestirimler var. Bu kestirimler tabiatıyla bir şeylerin “iyi” ya da “kötü” olacağı yönünde bir takım beklentilere de açık. Entelektüel ve düşünsel farkındalılığa sahip olanlar bakımından bu tür kestirimleri müdahalenin biçimi, sonrası, onun geçirdiği evrim vs. gibi süreçleri içeren “daha bütünsel” saiklerle kavrama çabası söz konusu. Mağdur olansa daha parçacıl bir yerden, onun kendisinde olandan ne götüreceği üzerinden kuruyor algısını. Burada daha toptan bir kavrayışla, söz gelimi Türkiye’deki kent hareketleri ya da mekândaki değişim pratikleri bakımından bir kavramlaştırma geliştirilebilir mi, ya da herhangi bir kavram bütün bunları kapsar mı diye sorduğün zaman diyebilirim ki aslında bu çok mümkün görünmüyor. Kent hakkı, sınırlı bir akademik çevre, örneğin David Harvey gibi bunun farkında olan insanlar, soyut bir hak tanımını programatik olarak anlatma kaygısı duyan bir siyasal özne ya da bir topluluk bakımından bütünleştirici bir kavram olabilir. Kavramlar da zaten bu işe yarar. Ama reel mücadele pratikleri bakımından bunu nereye götürebileceğün meselesi, sorunun sınırlarını biraz daha genişletebildiğün ölçüde ve nasıl bir kent istediğün sorusuna verilecek cevap dolayısıyla açıklığa kavuşacaktır. Ama bu noktada da öncelikle kavranması gereken, insanların hizmetlerden eşdeğer yararlanabildiği ama aynı zamanda doğal kaynakların da istismar edilmeksizin kullanıldığı vs. şeklinde genişletilebilecek bir programatik çerçeve; aslında nasıl bir yerde yaşamak istediğüne dair beklentilerin ifadesidir. Başka bir şekilde söyleyelim: Böylesi bir program yapmaya başlamak mevcut halde hizmetlerden yararlanılması noktasında adaletsiz bulduğün, eşdeğer bulmadığün -eşitlikçi demiyorum bilerek- düzenlemelere yönelik eleştirilerinin ifadesi-

dir. Kent hakkı da bu türden eleştiriler çerçevesinde tanımlanmış bir kavram. Bugün ihtiyaç nedir diye sorduğumuzda ise karşımıza şöyle bir tablo çıkıyor: Her şeyden önce mekâna ait müdahale pratikleri karşısında muhalif kesimlerin bugüne kadar meseleyi ciddiye almamasından kaynaklanan sorunlar var. Bu yüzden mevcut sorunları, henüz pratiği doğmamış ama aklı kilometrelerce önde bu tür fikirlerle hasbihal ederek bir kavram üzerinden tartışmak kendisinden beklediğimiz açıklayıcılığa sahip olamıyor. Mahallede yaşayan bir insan için onun söz gelimi ulaşım hizmetlerinden daha ekonomik ve daha ulaşılabilir bir biçimde yararlanmasına dair bir hak tanımı yapmak ve bunu anlatmak daha anlaşılır bir şey. Ya da örneğin yaşadığı yerde çeşitli kentsel riskler varsa -deprem, doğalgaz borularının geçmesi, baz istasyonları, elektrik telleri vs.- bu risklere dönük hak tanımları yapabilir ve bunları anlatabilirsiniz. Bütün bunlar aslında anayasada mevcut olan “güvenli bir çevrede yaşama hakkı” kapsamında ele alınabilir. Bir kavram türetirken, o kavramın muhteva olarak yaşanan mekânın pratik koşulları ile ilişkisini kurmak önemli. Burada sağlıklı, güvenli bir çevrede yaşama hakkından bahsettiğünde, kent hakkı içerisinde saydığım pek çok şeyi zaten dile getirmiş oluyorsun. Bu noktada aslında yapılması gereken sağlıklı, güvenli çevrenin yeniden tanımlanması. Mekânla ilişkilendirilmiş bir sağlık tanımı nedir? Mekânla ilişkilendirilmiş bir çevre tanımı nedir? Bu tanım köyde, kasabada ya da kentte farklı anlamlar ihtiva edecektir. Dolayısıyla muktadir olanın karşısında pozisyon alan güç, topluluklar veya düşünce eğilimleri bakımından bu da bir mücadele aracıdır. Burada önemli olan, kavramlar üzerinde çalışırken kendi yaşadığın toplumsal ve coğrafi gerçekliği dikkate almaktır. Ama bu her zaman mümkün olmuyor. Dolayısıyla bir kavram kullanılmaya başlandığında bir kesim için dert olurken, bir kesim için bütünüyle anlamsız kalabiliyor. Bir kesimin derdini anlatırken iş gören bir kavram, bir başka kesim için işlevsiz oluyor. İzmit ya da Düzce’de deprem, İstanbul’da kentsel dönüşüm tehdidi altında olan bir mahalleye kent hakkı nasıl anlatılır? Anlatıldığında neyi kolaylaştırır, nasıl iş görür? Buradan baktığımda bu kavram bana bir anlatım kolaylığı sağlamıyor. Sen de burada yaşıyorsun. Cihangir’de, Nişantaşı’nda yaşayanların şu hizmetlere ulaşım hakları ne kadersen de öyle bir ulaşım

hakkın olmalıdır. Ama hizmetler söz konusu olduğunda bu, parçacıl bir biçimde bir erişme ve eşdeğerlik üzerinden yürüyecektir. Mekâna ilişkin bir süreçten bahsediyorsan da, yoluyla, parkıyla, sosyal donatılarıyla, altyapısıyla daha bütüncül bir bakış açısı geliştirmen beklenir. Fakat bunu toplama ait bir şey olarak tarif ettiğinde ciddi bir sorun çıkar ortaya. O da şu: Daha hemen yan komşusunun yaptığı bir işi kendine kaygı edinmeyen bir düşüncenin içine tahayyülündeki o toplama dahil etmeye çalışıyorsun. Kendi kapımın önüyle meşgulüm, daha yan komşuyu düşünmüyorum; sokağı düşünmüyorum, sokağı geçip caddeyi düşünmüyorum, caddeyi geçip mahalleyi düşünmüyorum, mahalleyi geçip ilçeyi düşünmüyorum, ilçeyi geçip kenti düşünmemi bekliyorsun. Öte yandan bu problem benim kentle kurduğum ilişkiden doğar. Kentle kurduğum ilişkide bütün bunların yararlanıcısı değilsem, senin değer olarak gördüğün şeyi de değer olarak saymam. Diyelim ki sen tarihsel dokuyu bir değer olarak görüyorsun ama ben görmüyorum. Hatta bazen de handikap olarak görüyorum. Ya da diyelim ki sen mesela AKM'yi değer olarak sayıyorsun, ben saymıyorum, çünkü AKM'yi kullanmamışım. Benim için fiziki bir işaret olmanın ötesinde bir özelliği yok. Bu, şu anlama gelmiyor: İstanbul'un daha çeperinde oturan bir mahalleli bu hayatın içine girip onu fark edinceye kadar, buna dair yapılanlar meşrudur? Hayır, bu anlama gelmez. Ama gel gör ki kent dediğimiz şey insan eliyle icat edilmiş bir mekândır. Doğal bir şey değildir bir kere. İnsan kendine dair pek çok şeyi içine yığıp onlara ulaşabileceği bir mekân olarak yaratmış kenti. Üstelik kentlerin kuruluşunun başından itibaren bir sınıfsallık var. Sınıfsallığı olmayan bir kent oluşumu yok ki. Biraz reel sosyalizmdeki pratiklerde yok diyebilirsin. Ama onda da meydan vardır, büyük binalar vardır.

Ama o da sınıfsallığı reddetmez, onunla mücadele eder.

- Dolayısıyla sanki öyle bir gerçeklik yok da biz sıfırdan bir şeyi kuruyormuşuz gibi tanımlıyoruz. Böyle tanımlayınca aslında sorunlu olmayan bir kent olduğu edasıyla konuşmanın kendisi sorunlu. Çünkü mücadele imkânlarını ortadan kaldırıyor. Ayrıca esas meselenin ne olduğunu gözden kaçırıyoruz. Diyelim ki bugün Taksim

Meydanı konuşuluyor. Meydan dediğimiz şey kamusal bir alandır. Onu kullanan kamunun orada söz sahibi olması lazımdır. Bu aslında bir etkileşme imkânına dair demokratikleştirici bir müdahaleyle de olabilir. Kaldı ki böyle bir müdahale bile sonuçta ortaya bir takım meseleler çıkartacaktır. Ama sonuçta sen Büyükşehir Belediyesi'ne demokratikleştirici bir usulü hatırlatıyorsan, bu elbette meşru bir şeydir. Belediyeye senden beni yok saymamamı talep ediyorum, diyorsun. Burada yaşıyorsam, yönetici sen olsan bile, yediğim yemek, içtiğim su bundan bağımsız değil. Buna dair söz hakkı talep etmek, her düzeyde uygulama için savunulur bir ilkedir. Böyle bir politik mücadele düzeyi tarif edilebilir ve edilmesi de lazım. Ama esasa geldiğimiz noktada onun kendisine ait tasarım meselesinde ortaya şöyle bir durum çıkacak. Taksim Meydanı'nın anlamı, Nişantaşı'nda ya da Cihangir'de yaşayan için de, Sultanbeyli'de yaşayıp buraya haftada bir gelip basın açıklaması yapan için de farklı. Bu meydanların, buna benzer kente ait daha önceden oluşmuş olan alanların "korunması" söz konusu olduğunda, öncelikli mesele kentin kente yaşayan bütün insanlar tarafından "kullanılabilir, yararlanılabilir, temas edilebilir" bir coğrafya haline gelmesini sağlamak olmalı. Bu hale gelmesini sağlayamıyorsan, o alanın savunulmasına sağır kalınması anlaşılır bir şey. Bu, o alanın mekân olarak tasarlanmasından mı kaynaklanır? Hayır. Mekân insanın yaşadığı, yürüdüğü yol ve seyridir. Seyrin dışında insana ait bir şeyde daha canlı etkinlik pratikleriyle kullanılırsa, onu da tarif eder. Böyle bir kullanımın yolu nereden geçiyor? Biraz uzattığın zaman, bütün bunların olması için kapitalizm diye bir sistemin yıkılması mı lazım? Hayır. Mücadele imkânını nereden kuracaksın o zaman? Öncelikle bu kente hizmetler ve kentin kendi mekânsal formu bakımından dışlanmayı ve oradan yararlanmamayı sorun etmen gerekiyor... Dışlanma sorunu, herhangi bir mekân herhangi bir kesime kapatıldığı için olmuyor, çoğu zaman demir kapı da konmuyor ama yine de o mekân bir şekilde kimileri için anlamsızlaşıyor. Esenyurt'ta yaşayan biri Taksim'e niye gelir? Eğer politik bir gerekçesi varsa, burada eylem yapacaksa ondan dolayı gelir. Onun dışında gelmez. Ya da burada, İstiklal Caddesi'nde volta atmak, kalabalığı görmek için; barda, kafede vs. zaman geçirmek için. Başka bir bağı yok ki...

Mücadelenin yalnızca idari müdahalede bulunana değil, kent-sel mekânın yerleşik kullanımıyla da ilişkilendirilmesi gerektiğini mi söylüyorsun?

- Şöyle bir iddiada bulunmuyorum: Bu kent mobil ünitelere sahip olsun da böyle mi tasarlınsın? Bu apayrı bir mesele. Ben sadece özelle kent hakkı kavramı, genelde kavramlarla ilişkimiz bağlamında hep beraber daha demokratik erişkinlik içerisinde bir hayatın mekânsal düzeye de yansıdığı bir tahayyülden bahsediyorum. Ama Taksim Meydanı'na vs. dair şurası doğru, burası yanlış diye bir önermede bulunmuyorum. Genel olarak sorun şuna geliyor: Birileri çıkıyor, 15 milyon için bir şey söylüyor ama ardında 200 kişi toplanıyor sadece. Böyle üretilen her pratik muktedir olana da "senin söylediğin doğru olsa diğerleri de sahip çıkar" gibi güçlü bir argüman sağlıyor. Bu 200 kişi ise iki şey yapmış oluyor: Kendi farkındalılığıyla tepkisini ifade etmiş oluyor. Bir de medyanın buna yer verebildiği oranda ötekine ulaştığını zannediyor. Burada esaslı bir sorun var. O kavram ya da bu kavram. Eğer bütünden bakacaksak, bir defa 15 milyonun bütünü algılamasını sağlayacak bir yol yürümedikçe, onun gıyabında ve ona rağmen konuşuyor olacağız. Bu da sıklıkla cumhuriyet dönemi için yapılan ve onun yukarıdan bir modernleşme olduğunu ifade eden siyasi eleştirinin işaret ettiği yönelimin bir tekrarıdır. Bu yönelimi muhalefetten, muktediri teyit ederek yeniden üretme riski var bu türlü bir tartışmada. Muktedir de şunu söylüyor: Söylediğin doğru olsa bile toplum paylaşmıyor, kabul et ya da etme, temsili demokrasi var. Sen temsili demokrasi dışında da pratiklere sahip değilsin üstelik. Seçime giriyorsun, aday oluyorsun, oy istiyorsun. O da diyor ki sana oy vermiyor, dolayısıyla seni teyit etmiyor. Sonuçta burada çok farkında olunmadan çeşitli yanlışlara düşülüyor. Üstelik, bu yanlışlara düşerek sen de muktedir olanın "çoğunluk onayı" dediği şeye demokratik bir hüviyet katarak her seferinde ona yeni bir meşruiyet ve onaşma kulvarı açmış oluyorsun. Bu yüzden sorunun daha da temeline ulaşmak gerekiyor. Şehir benim icat ettiğim bir şey değil ki korumaya çalışayım. En fazla onda yaşayanlarla beraber bir şeyin oluşmasının emeğini verebilirim. Mekân değişebilir, bataabilir, çıkabilir, kurulabilir, düzelebilir... Bunların hepsi reeldir, sorun eder ve uğraşırısın, ama

bu çizgiyi kaybettiğin zaman bir şey kalmıyor geleceğe. Şu halde biz aslında niye mücadele ediyoruz? Geleceğe bakıyoruz. Beşeri ilişkilerin kendine dair bir şey yapmaya çalışıyoruz. Baki olan o çünkü. Baki olan oysa o zaman sorunu da oradan görmek lazım. Baki olanın dünyasına girmiyorsa, onun dünyasına bu kent nasıl girer diye düşünmek lazım. Kentin bir sorunsal olarak beşeri ilişkilerin dünyasına girmesinin önünde ne türden maniler var ve bu sorunsal oraya nasıl yerleştiririz diye düşünmek lazım. Bizim farkında olmamız yetmiyor, farkındalık yaratmaya çalışıyoruz. Ayrıca o beşeri ilişkilerin paydaşlarının, görüyor olsalar bile buna neden sağır kaldıklarını öğrenmeye çalışıyoruz. Bu da sebatkarlık ve tutarlılık ister. İstanbul'daki en tipik örneği Süzer Plaza'dır. Süzer Plaza kurulurken üzerinde bulunduğu alan Beyoğlu'ndan çıkıp Şişli'ye geçti. O süreçte sesler çıktı. Ama unutulup gitti. Bu rahatsızlık, kendisini hissettiren ve süreklilik arz eden bir pratik mücadele sürecine dönüşmedi. Bir başka problem de bu süreksizlik. Hafızada öyle yer tutuyor bu. Metafor olarak taşı delen su damlalarının sürekliliğidir deriz, azimle bilmem ne yapan betonu deler deriz, ama ortaya koyduğum rahatsızlığın akut bir tepkinin ötesine geçip süreklilik arzetmesi mümkün olmuyor. Süreklilik arz etmesi, senin 50 kişiyle her gün onun kapısına gitmenle olmaz. Bu sorunun, kentte yaşayan 15 milyon için de bir sorun olmasını sağlaman önemli. Aslında bize lazım olan nedir sorusunun cevabı, yaşadığı bu yerleşimde onun kentsel hizmetlere eşdeğer ulaşması ve yaşadığı yere dair bir tahayyül sahibi olmasıdır. Öte yandan tahayyül geliştirirken de rantçı emellerden uzak durduğu oranda kamusala yaklaşacağımı da akılda tutmalı. Kapitalizmin ideolojik hegemonyasında insan bundan ne kadar uzaklaşabilir? Bu başka bir soru alanı...

Etiğin alanı...

- Evet. Ama bu gerilimlerin farkında olmadan yaptığımız şey bizim çalıp bizim söylediğimiz bir şeye dönüşüyor. Ve biz yine farkında olmadan ileri bir akılla hareket ediyoruz. Aslında kendimizi daha steril bir dünyanın içine çekiyoruz. Bizim birbirimizi anladığımız, önemsedığımız, yalnızca birbirimizle tartıştığımız bir dünyaya dönüyoruz. Bu da toplumla bağını koparmak demek oluyor. Yeri

ve zamanı geliyor, dönüp topluma onun için iyi olanı anlatmaya çalışıyoruz. Ama anlattığımız şeyin onun dünyasında bir karşılığı olmuyor.

Afet Riski Altında Alanlara Dair Yasa

Kentsel dönüşüm, bu adla anılmaya başlayalı beri neredeyse her mahalle için ayrı bir proje, hatta yasa yapılmak suretiyle, kentin çeşitli parçalarının bütünden ayrıldığı olağanüstü durumlar yaratıldı. Mesela çöküntü alanı dedi Tarlabası'na. Böylece Tarlabası'nı bir olağanüstü hal mekânı haline getirdi idare. Gecekondu alanlarını suçlu ilan ederek ederek yaptı aynı şeyi. Son olarak da Afet Riski Altında Alanlara Dair Yasa'da gördüğüm kadarıyla bütün şehri bir olağanüstü hal bölgesi ilan ediyor ve kafasında kurguladığı aciliyeti bir yaşam tarzına dönüştürüyor. Bu da bir toplum tahayyülüne tekabül ediyor esasında. Bu tahayyülün üzerine giydirildiği kentliler bununla nerede rezonansa girecekler? Afet yasası yalnızca bina yapılandırılmıyor, binalar çerçevesinde toplumsal ve idari ilişkileri yapılandırılıyor. Amiyane bir biçimde soracağım: Toplum buna hazır mı? Mevcut hazırlığıyla bu yasa nasıl işletecek?

- Bu yasa aslında en büyük ölçekte, en büyük kentte hayata geçecek olan ve gerekçesi de meşru bir yasa. Temel gerekçesi bir olağanüstü hal, o da deprem. Hukukta meşru ve meşhur vaka diye iki şey vardır. Meşhur vaka, ispata gerek duyulmayan vaka demektir. Beklenen İstanbul depremi ispatına ihtiyaç duyulmayan bir vaka. Yapı, zemin, deprem ilişkisi de toplum tarafından, televizyonlardaki programlar vesilesiyle çokça propagandası yapılan bir mevzu. Bir dönem bu meseleler çokça konuşuldu, ama geriye doğru baktığımız zaman, depreme ilişkin bütün konuşmalar toplumu geleceğe hazırlamak konusunda bir iş görmedi. Felaketin kendisini popüler kıldı, ama bunu takviye edecek kamusal ve sosyal örgütlenmeler ortaya çıkmadığı için de bu bilgi, daha çok bireysel tercihlerle güvence arayışlarına döndü.

Hatta mahallelerdeki paneller döneminin depreme ilişkin biçareliği artırdığını bile söyleyebiliriz belki.

- Sorun şu: Kentteki muhalefet -ister sınıf, ister mekân eksenli olsun- kente ilişkin beşeri ilişkileri göz önünde bulundurmamak zorunda. İnsanın yaşadığı ortamı anlamlandıran şey, beraber yaşadıkları ve paylaştıklarının toplamıdır. Mekân da ancak bunun vesilesi ve aracı olarak bir işlev görür. Bu gözardı edilip insanları kendi hallerine bırakan bir süreç yaşandı. Ben bir bilgi taşıyorum. Bu bilgiyi farkında olmadan insanlara aslında bir tehdit ve tehlike altında olduklarını hissettirmek için kullanıyorum. Öte yandan bu tehlikeden çıkış konusunda herhangi bir politik tasavvurun olmadığı bir süreçle başbaşa bırakıyorum. Bu tehdit bir sosyal devlet bağlamı içinde tarif edildiği zaman, tarif edilmekle kalınmaz, buna bir bütçe ayrılır, politika geliştirilir. Sorun toplumla birlikte, karşılıklı rıza üretimiyle çözülür. Oysa 1999-2012 arasında geçen 13 yılda bu olmadı. Sadece belediyeler yıldönümlerinde paneller yaptılar. Hatta bunlar da 2002'de bıçak gibi kesildi. O panellerin büyük bir kısmına gittim. Televizyonda söylenenler daha aktüel bir biçimde, yüz yüze anlatılıyordu. 2001'de Afete Karşı İstanbul Koordinasyonu adı altında semt derneklerine dayalı bir sürece girerken hedefimiz bu boşluğu doldurmaktı. Bu deprem olacak. Bunda kamusal sorumluluğunun tarif edilmesi gerekiyor. Parası olanın kendi çözümünü ürettiği bir yöntem, bu kadar kesif bir sınıfsallığa dayanmayan bir ortak aklı daha aşağıdan ve toplumun içinden icat edebilmektir amaç. Elbette kamuya da sorumluluğunu hatırlatabilmektir. Deprem davaları esnasında iddia ettiğimiz de buydu. Sınırlı sayıda olsa bile birkaç olayda kamunun bunu bilebileceğini ortaya koyduk. Elbette kamu depremin zamanını bilmeyecektir, ama depremin olacağını bilir ve dolayısıyla da önlem almak zorundadır. Birkaç örnekte bu eğilim mahkeme kararlarına da yansdı ve biz bunun genel bir eğilim olabilmesi için bir platform oluşturduk. Ama deprem konuşmaları 2001'de bir anda bitti. Çünkü insanların tüketim alışkanlıkları değişiyordu. İnsanlar buzdolaplarını, mobilyalarını yenilememeye başladı. Çünkü bunlar acil ihtiyaç olmaktan çıkmıştı. Onun yerine konutlarını güvenceye almak istiyorlardı. Bu da kapitalizmin haz edebileceği bir durum değildi. Aynen bu gerekçelerle basına da yansdı. Depremin bu kadar çok konuşulması sıkıntılı, çünkü insanların tüketim ve hayat alışkanlıkları değişiyor, denildi. Sözün kısası, bu yasa çıkıncaya kadar

geçen dönemde, siyasi organizasyonlar, meslek odaları vb. bunun karşısında daha toplumcu bir politika oluşturamadılar. Bu yasa, bu tür bir politikanın oluşturulmadığı bir sürecin üzerine çıkıyor. Yani biçareliğin, zaten parası olanın kendisine çözüm bulduğu bir sürecin üzerine... O da artık evini güvenceye aldığı kabulüyle, iş yerini ve arabasıyla geçerken kullanacağı yolu ve viyadüğü düşünüyor.

Kamunun bu yasaya kadar bulduğu çözüm de deprem sigortasından ibaretti.

- Sigorta evin yıkıldığı zaman tapuluysa sana konut yapıyor, ayrıca para veriyor. Öteki yapacağı evi de 20 yıl geri ödemeyle alabiliyorsun. Onunla bir fon yaratıyor. Yani bir müstakil bütçe yaratma hadisesinden ibaret. Afet Fonu üzerindeki yükü almaya dayalı sıcak bir para oluşturmayı hedefliyor. Ne oldu? 13 yıl böyle geçti. Bu yasanın meşruiyeti biraz da buradan geliyor. Eğer hazırlık süreçlerinde daha toplumcu pratiklerle, daha aşağıdan bir politika talebi üretilebilseydi, bu yasa böylesi bir olağanüstü hal üzerine kurulamazdı.

AKP şunu mu diyor? Ben bekledim, toplum yapmadı...

- Bu şöyle bir hadise: Böyle demek zorunda değil. 2001'de deprem televizyon konuşmalarının gündemi olmaktan çıktığında, semtlerde de ilgi tükendi. Bizim girişimimiz de bir yıl sürebildi. Bunun gösterdiği bir şey de şu: Konuşmak, toplumda depreme hazırlık pratiğine dair daha sağlıklı bir çizgi oluşturulmasına yetmiyor. Çünkü kendi üstündeki tehdidi konuşmaktan kaçmayı tercih ediyor. Bu kaçma eğilimini bertaraf etmek için başka türlü bir ısrar yöntemi olması lazım. Bunu da idare yapmaz, başka bir şekilde yapmalı. 13 yıl boyunca bu olmadı. Devlet bugün, depremde insanların ölmesine müsaade etmeyeceğim, bu yüzden merkezci davranacağım, diyebiliyorsa bunun bir sebebi de bu. Bütün bu süre boşuna, bireysel önlem alma çabalarıyla geçti. Bu çabaların ne kadar beyhude olduğunu, deprem esnasında kullanılabilecek yerleşim alanlarının içindeki boş arazilerin plan tadilatları aracılığıyla kolaylıkla yapılaşmaya açılmasından anlayabiliriz. En basit göstergesi budur. Bu zaman boyunca her belediye, afet orijinli plan tadilatı yaptırma yoluna

gidebilirdi mesela. Bina ölçeğinde olması gerekmiyordu, mahalle, sokak ölçeğinde de yapılabilirdi. Bir toplanma alanı, bir çadır alanı düşünülebilirdi. Hasıl-ı kelam sonuçta 13 yıl böyle geçtiği ve hükümet de karşısında gelişkin talepler vs. görmediği için Afet Yasası'nı bu şekilde hazırladı. Karşısında siyasallaşan, sosyalleşen bir talep görmediği için de devlete bireyi muhatap kılan bir kanun bu. Olağanüstü hal dediğimiz şeye işlev kazandıracak olan da yasanın bu tarafı. Bunun dışındaki bir karşılaşma süreci içinse geriye dönülüp yapılması gereken çok şey var. O yüzden artık yasaya dair uzun boylu analizler yerine, bu karşılaşmadaki demokratik etki gücünü daha toplumcu bir çizgide arttırmanın yollarına kafa yormak lazım.

Bu yasanın oluşturduğu bağlamda, söz konusu karşılaşmayı demokratikleştirmek adına neler yapılabilir?

- Yasa yaklaşık 8-9 özel kanunu kendi önünde engel olmaktan çıkartıyor. Bunun içinde Kıyı Kanunu, Orman Kanunu, 2981 sayılı kanun, 775 sayılı kanun ve 7269 sayılı kanun var. Sığındığı gerekçeye bir afete hazırlık sürecinin merkezci bir önemde olması gerektiği. Çok kullandıkları bir argüman var: Diyor ki, apartmanı için önlem alması gereken kişi, mevcut Kat Mülkiyeti kanunu dolayısıyla önlem alamıyor. Bu doğru değil. 1999 depreminden sonra gönüllü danışmanlığını yaptığımız üç apartman var böyle. Bunları bir örnek olarak gösterebilmek için önce bir tespit yaptık. O tespitler ve pratikler hükümetin bu gerekçesini ortadan kaldıracak nitelikte. Çünkü projesi, kullanılan malzemesi belli vs. bir binanın bir deprem simülasyonu ile özelliklerini çıkartmak mümkün. O çıkan şey üzerinden bir güçlendirme projesi yapmak, binanın zorunlu gideri kategorisinde olduğu gibi, Kat Mülkiyeti kanunu belli bir çoğunluk sayısıyla böyle bir harcamanın yaptırma bağlanmasına da izin veriyor. Kat Mülkiyeti Kanunu da, bu yasa gibi yüzde yüz aramıyor böylesi bir uygulamada, üçte iki diyor. Aynısı kat mülkiyeti kanununda da var ve itirazlar olmasına rağmen yapıldı. Bu manipülatif bir açıklama. O 13 yıllık süreçte bu pratikler çoğaltılabilseydi, böyle bir cümle kurulamazdı. Buna mevzuat izin vermiyor, o yüzden yapamıyor denilemezdi. Binanın güvenli mi güvensiz mi olduğunu tespit